

SUJÁNSZKY JENŐ

KOMMUNIZMUS ÉS KAPITALIZMUS FELETT

1956-OS EMLÉKBESZÉD PÁRIZSBAN¹

Az elmúlt 60 év folyamán több száz beszédet, előadást tartottam – részben franciául, részben magyarul – az 1956-os forradalomról. Lehetséges, hogy a mai lesz az utolsó. A múltban sokat beszéltem a hazugságokra épülő kegyetlen kommunista diktatúráról, a háború utáni politikai eseményekről, az 1956 előtti titkos magyar hazafias ellenállásról, az 1956-os forradalom harcairól, a forradalmunk leverése utáni kegyetlen megtorlásról, a szovjet-kollaboráns Kádár-rezsimről, de a mai beszédemben szeretnék egy tárgyilagos, általános képet adni az 1956-os forradalmunk szellemi és ideológiai tartalmáról, amelyet az 1956 után született magyar generáció nem ismer a teljes valóságában.

1990-től kezdve, amikor a szovjet kommunista vasfüggöny váratlan és teljes összeomlása következtében végre megszületett a szabad és demokratikus Magyar Köztársaság, Magyarországon nagy nemzeti ünnep lett az 1956-os forradalom kitörésének napja, október 23-a. Ezen a napon szép ünnepeket rendeznek, szívet melegítő megható hazafias beszédekkel. Megkoszorúzzák a forradalom harcaiban hősi halált halt és a megtorlásban kivégzett szabadságharcosok temetőparcelláit, kopjafás sírjait. Gyönyörű ünnepségek ezek, és én, mint volt 56-os szabadságharcos, hálát adok az Istennek, hogy még az életemben megélhettem hazám, Magyarország felszabadulását, ahová 34 éven keresztül, 1990-ig nem térhettem haza, még drága, jó édesanyám 1986-os temetésére sem.

Logikus, hogy engem különösen meghatnak az otthoni október 23-ai ünnepélyek, és az a tény, hogy a szabaddá vált Magyarországon ilyen szép ünnepélyek keretében emlékeznek meg a forradalomról, amiről az 1990 előtti évtizedekben még beszélni sem lehetett, legfeljebb csak úgy, hogy az egy „fasiszta ellenforradalom” volt.

Azt meg kell jegyezmem viszont, hogy az otthoni, magyarországi ünnepeken a politikai pártok hajlamosak az ünnepi beszédekben a saját pártjuk színeibe öltöztetni a megemlékezéseiket. Ez, ilyen formában nem adja vissza teljes hitelességgel a forradalmunk

¹ Az 1956-os Magyar Forradalom Francia–Magyar Emlékbizottsága alapító, szabadságharcos elnökének beszéde 2017 októberében hangzott el az 1956-os forradalom 61. évfordulójának emlékünnepe, Párizsban.

valódi történetét és ideológiai áramlatát. Ezért én most röviden, hat pontban összefoglalva megpróbálom bemutatni az 1956-os forradalmunk politikai pártszínektől mentes képét, ahogy én azt, mint 56-os, Corvin közti szabadságharcos, a saját átélt tapasztalataim alapján megőriztem emlékezetemben 61 év elmúltával is.

I. Az 1956-os magyar forradalom szelleme, lelkülete, ideológiai tartalma sem jobboldali, sem baloldali nem volt, hanem a két politikai irányzat **fölött** állt. A szabadságharcosok között lehetett találni számos jobb- és baloldali meggyőződésűt is, akik 1956 őszén kéz a kézben, hazafias bajtársi összefogással, együtt harcoltak a szovjet csapatok ellen a nemzeti függetlenség visszaszerzése érdekében.

Olyanok is voltak köztük, akik alig 12 évvel azelőtt, a második világháború utolsó évében, a lövészárkok ellentétes oldalán még egymás ellen harcoltak, de 56-ban már vállvetve egymás mellett küzdöttek. Küzdöttek az idegen elnyomókkal szemben, a szabad magyar jövőért, a spontán megformálódott, nagy merészséggel fegyvert szerző és bátran harcoló felkelők soraiban: Budapesten a Corvin köznél, a Széna téren, a Ferencvárosban, a Tűzoltó utca, a Tompa utca, a Ferenc körút környékén, a Nagykörúton, a Baross téren, a Móricz Zsigmond körtéren és más, kisebb budapesti és vidéki fegyveres felkelő csoportok keretében. Hangsúlyoznom kell, hogy a szovjet csapatok ellen harcoló felkelők többsége munkás volt, és azt is, hogy nagyon sok fiatal volt a harcolók között. Sőt, az is meglepő, hogy a forradalomhoz számos kommunista párttag is csatlakozott.

II. A szabadságharcosok többsége nem a kommunizmus megreformálásáért küzdött, hanem teljes megszüntetéséért, de egyúttal elvetette a régi, címkóros, konzervatív kapitalista rendszer visszaállításának gondolatát is. Az 1956-os szabadságharcosok a nemzeti függetlenségünk visszaszerzése után egy olyan politikai, gazdasági és társadalmi rendszert akartak megvalósítani, amely kizárja a faji és osztálymegkülönböztetés legkisebb árnyalatát is, s amely az emberi szabadságjogok tiszteletben tartására és az állampolgári szolidaritás alapján a szociális igazságosságra épül, és amelyekben a népakarat érvényesülését a valóban demokratikus, szabad választások biztosítják.

III. A forradalom napjaiban a szabadságharcosok követeléseivel fokozatosan szolidaritást vállaló és ezért a megtorlásban kivégzett Nagy Imrét és társait éppúgy a magyar nemzet szabadsághős mártírjainak kell tekinteni, mint a több száz kivégzett szabadságharcost! Azt is hangsúlyozni kell a történelemírásban, hogy az 1956-os magyar forradalmat nem ők csinálták, hanem a hazafias lelkesedésből spontán, nagy merészséggel fegyvert szerző, és felsőbb vezetés nélkül hősiiesen harcoló felkelők.

Elvitathatatlan az a tény, hogy a kommunista Nagy Imrének és a köréje tömörülő kommunista társainak a forradalom napjaiban fokozatosan felerősödő szolidaritása a tömegtüntetések és a fegyveresen harcoló felkelők legfőbb követeléseivel kapcsolatban döntően befolyásolta a forradalmunk világtörténelmi megítélését. Megsemmisítette a szovjet propaganda világgá kürtölt hazugságát, miszerint Magyarországon „fasiszta ellenforradalom” volt.

Teljes tárgyilagossággal kijelenthetjük, hogy az 1956-os magyar forradalom világtörténelmi tényezővé vált, mert súlyosan megrongálta a világuralomra törő Szovjetunió imperializmusának az ideológiai motorját, a hazugságokkal jól álcázott kommunista ideológiát, erősen lecsökkentve annak vonzerejét a világ népei között. Ez elsősorban a felkelőkkel szo-

lidaritást vállaló, ezért a megtorlásban mártírhalált halt kommunista Nagy Imrének és kommunista mártírtársainak köszönhető.

IV. Elvitathatatlan, hogy a fegyveres felkelés szellemi, lelki csirái, amelyekből 1956-ban a világot elkápráztató forradalom lett, nem az 1956. februári moszkvai pártkongresszus Sztálint elítélő, új, meglepő politikai irányvonalát követően ez év nyarán megformálódott és hivatalosan is engedélyezett Petőfi Körök önkritikus vitáiból fogantak meg! Hanem az 56 előtti években titokban, nemes, hazafias lelkülettől áthatva, egymástól függetlenül és izoláltan, spontán megformálódott, antikommunista és antiszovjet ellenálló csoportok szervezkedéseinek bátor szelleméből, amiről se a magyar nép, se a Nyugat abban az időben nem tudott.

Ez utóbbinak az volt az oka, hogy amíg a kommunista diktatúra által megrendezett, úgynevezett koncepciós politikai bírósági pereket nagy sajtókampányok kísérték, addig az igazi, valódi hazafias ellenállási tevékenység miatt letartóztatottaknak a bírósági perei általában szigorúan titkosak voltak, ezekről a sajtót is kizárták. A kommunista diktatúra ugyanis el akarta titkolni, hogy Magyarországon vannak spontán megformálódott, egymástól izoláltan működő kis ellenállási csoportok. Ezeket aztán az ÁVH operatív osztálya – a szovjet KGB irányításával – nagy szakmai hozzáértéssel göngyöltette fel az 1956 előtti sztálinista terror éveiben.

1946 és 1956 között a hazafias, titkos, antikommunista, antiszovjet ellenállásnak több ezer tagja került börtönbe, közülük több százat halálra ítélték, és titokban, a sajtó kizárásával fel is akasztottak. Ezeknek az akasztásoknak a száma meghaladja az 1956 utáni megtorlásokban kivégzett szabadságharcosoknak a számát. Ezek a titokban felakasztott ellenálló hazafiak, akiknek földi maradványai a rákoskeresztúri temető 298-as parcellájában nyugszanak, épp úgy megérdemlik a nemzet örök háláját, mint a 301-es parcellában fekvő szabadságharcosok.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a forradalom által a politikai börtönökből kiszabadított ellenállók közül többen azonnal csatlakoztak a fegyveres felkelőkhöz – mint jómagam is –, hogy harcoljanak a szovjet csapatok ellen. Közülük csak egy nevet szeretnék megemlíteni. Úgy hívták: Gérecz Attila. 1929-ben született, tehát 1956-ban huszonhét éves. Költői tehetséggel rendelkező fiatalember volt, és kiváló sportoló. 1949-ben, 20 éves korában tagja volt a magyar öttusa-válogatott keretének. A hazaszeretete és nemes, idealista lelkülete azonban másfelé irányította Gérecz Attila életútját. Ő nem az egyéni sikereinek ápolásával törődött, hanem aggódott a szovjet bilincsbe került hazája sorsáért. Ezért csatlakozott a nagy veszélyekkel járó titkos antikommunista, antiszovjet hazafias ellenállás egyik csoportjához.

Sajnos a szovjet KGB irányítása alatt álló, jól megszervezett ÁVH operatív osztálya felfedezte ezt a titkos ellenálló csoportot, és Attilát is letartóztatták. A kommunista bíróság szigorúan titkos perben, 1951 májusában hozta meg ítéletét. 28 vádlottat ítélték el, közülük ötöt halálra. A halálra ítélték között volt a Franciaországban élő magyar politikai emigráció egyik köztiszteletben álló tagjának édesapja is, dr. Gálfi Géza, akinek a halálos ítéletét szerencsére később életfogytiglani börtönre változtatták. Az ötből három halálos ítéletet végre is hajtottak 1951. szeptember 14-én a Fő utcai ÁVH börtönében. Gérecz Attilát 15 éves börtönbüntetésre ítélték.

1956 őszén, amikor a felkelők elfoglalták a hírhedt Kőbányai Gyűjtőfogházat, és kiszabadították a politikai rabokat, Gérecz Attila is kiszabadult, és hat éves szenvedés után

hazamehetett a Munkácsy utcában lakó özvegy édesanyjához, aki annyi éven át aggódott fiáért. Attila végre viszontláthatta a rá váró menyasszonyát, Maricát is. Óriási boldogság volt ez a nap mindnyájuk számára.

Am Gérecz Attila nem maradt otthon, hogy kipihenje a hat évig tartó, sok szenvedéssel járó politikai rabvéveinek megpróbáltatásait, hanem csatlakozott a felkelőkhöz. Nagy bátorsággal harcolt a szovjet csapatok ellen a Continental Szálló környékén. Ugyancsak itt harcolt a forradalmárok által kiszabadított két politikai rabtársa is, Zsótér András és Csaszkcóczy Emil. A súlyos harcokban Zsótér és Csaszkcóczy nagy szerencsével élve maradt, de Gérecz Attila november 7-én, késő délután hősi halált halt. Holttestét ideiglenesen a Klauzál téren temették el. Két bajtársa a forradalom teljes leverése után kénytelen volt Nyugatra menekülni. Csaszkcóczy Emil Németországba került mint politikai menekült, Zsótér András pedig az USA-ba. Mindketten értékes, 1956-os szellemű, hazafias aktivitást fejtettek ki Magyarországon felszabadulása érdekében. Ők is, mint jómagam, csak 34 évvel később, a szovjet-kommunista vasfüggöny összeomlásakor, 1990-ben léphettek ismét magyar földre.

Gérecz Attila holtteste később a Klauzál téri ideiglenes sírból a Kerepesi úti temető 21-es parcellájába került. Majd 1977-ben, amikor édesanyja meghalt, véglegesen a Megyeri úti temetőben, a családi sírba temették el.

Kedves Honfitársaim, ha Budapesten a Klauzál téren mentek át, álljatok meg egy pillanatra a 7-es számú épület előtt, ahol jelenleg egy kis márványtábla emlékeztet Gérecz Attila költő hősi halálára. Egy rövid főhajtással rójátok le tiszteleteteket Attila emlékének, aki 1956-ban, huszónhét éves korában életét áldozta azért, hogy a magyar nép szabadon élhessen.

V. Az 1956-os magyar forradalom kiemelkedik a többi világtörténelmi forradalom közül azzal is, hogy a tömegtüntetéseket nem kísérték huligán jelenségek, kirakatok betörése, rablások, fosztogatások, gyújtogatások, esztelen rombolások, törések-zúzások, melyek a nyugati demokráciákban még az egyszerű és engedélyezett tüntetéseken is gyakran előfordulnak. A magyar forradalom tömegtüntetései huligán jelenségek nélkül zajlottak, amire a magyar nép büszke lehet.

Sajnos néhány esetben megtörtént, hogy az ávósok tüntetőkre leadott sortüzei miatt – amelyeknek sok ártatlan, fegyvertelen áldozata volt –, a feldühödött tömeg meglincselte néhány elfogott ávóst. De szerencsére ezek az általam is elítélt lincselések ritkán fordultak elő, s azt is hangsúlyoznom kell, hogy ezekben a sajnálatos esetekben igen kevés fegyverrel harcoló szabadságharcos vett részt, sőt, nagy többségük igyekezett ezeket meggátolni.

A fegyveresen, bátran harcoló felkelők, szabadságharcosok emberséges magatartására vonatkozólag számos példát tudnék felhozni. Kettőt említek meg. November 4-én, a hevesen támadó szovjet csapatok ellen súlyos harcokat vívó Corvin közti szabadságharcosok az ott és a Práter utcai iskolában fogva tartott ávósokat mind szabadon engedték. Ez így történt a Széna téri szabadságharcos csoportnál is.

Ki kell emelni, hogy a forradalmárok által kiszabadított politikai rabok nagy többségében nem volt bosszúvágy, és különösen kitűntek emberséges, nemes viselkedésükkel. Több esetben is előfordult, hogy éppen a kiszabadult politikai rabok, akik sokat szenvedtek a kommunista börtönökben, szereztek civil ruhát az elfogott ávós katonáknak, hogy biztonságban haza tudjanak érni, megmenekülve így az ÁVH elleni jogos tömegharag elől.

Ami pedig a mentők, orvosok, ápolók, kórházi dolgozók és az önkéntes segítők munkáját illeti a forradalom napjaiban, az megérdemli a legmagasabb dicséretet világtörténelmi

viszonylatban is. Emberiség, nemes, önfeláldozó szellem, hősiebátorság jellemezte munkájukat. Többen közülük hősi halált haltak vagy megsebesültek, amikor a harcok alatt szedték össze a sebesülteket, hogy kórházba szállítsák őket. Bátorságuk, nemes magatartásuk értékét növeli az a tény, hogy nem tettek különbséget a sebesültek között. Lehetett civil járókelő, fegyveres felkelő hazafi, szovjet kollaboráns ávós vagy szovjet katona, mindegyiket egyformán segítették, áptolták, próbálták megmenteni életüket. Csodálatosan szép, példaadó magatartásuk miatt megérdemlik a legnagyobb elismerést, tiszteletet. Ők is a világ csodálatát kivívó 1956-os magyar forradalom hősei voltak!

VI. Végül nyíltan meg kell mondani azt is, hogy Magyarországon, a 34 évig tartó Kádár-rendszerben nem voltak törvényes kormányok, mert ezek a kormányok az 1956-os forradalmat leverő szovjet katonai és KGB-erők segítségével kerültek csak az ország élére, és a politikai hatalomhoz való joguk 1957-től 1990-ig, a szovjet-kommunista vasfüggöny teljes leomlásáig egyszer sem volt igazolva és törvényesítve demokratikus, szabad választások által.

Azt sem szabad elfelejteni, hogy a szabadságharcosokat nem a szovjet katonai bíróságok, sem pedig a szovjet KGB bíróságok ítélték halálra, hanem a szovjet-kollaboráns Kádár-rendszer magyar bíróságai! Ez örök szégyenfolt marad, amit nem lehet politikai demagógiával elfeledtetni vagy álcázni!

Itt kénytelen vagyok, mint volt 56-os szabadságharcos, őszintén megmondani véleményemet. Egyszerűen nem tudom megérteni azt, hogy 1992 után, amikor a félelmetes szovjet birodalom is szétesett, s ezzel teljesen megszűnt a szabaddá vált Magyarország fenyegetettsége, vajon miért nem vonták felelősségre a szovjet-kollaboráns Kádár-rezsim azon bírát, akik több száz szabadságharcost ítélték halálra.

Leginkább azokat a bírákat kellett volna felelősségre vonni, akik olyan szabadságharcosokat küldtek a halálba, akiknek semmi közük sem volt a sajnálatos ávós-lincselésekhez, s mindössze az volt a bűnük, hogy bátor magyar hazafiakként harcoltak a Magyarországot aljasul, hadüzenet nélkül megtámadó szovjet hadsereg ellen. És miért nem vonták felelősségre azt a bírót, aki magyar ember léteére képes volt bitófára küldeni a szovjet katonák által gengszter módon elrabolt Nagy Imrét, Magyarország miniszterelnökét, és ugyancsak bitófára juttatni a szovjet hadsereg tábornokai által megdöböntő aljassággal 56 november 3-án késő este törbe csalt Maléter Pált, Magyarország honvédelmi miniszterét!? Ennek a felelősségrevonásnak az elmaradása irritálja a hazafias igazságosság érzését, és bizony beárnyékolja az október 23-át nemzeti ünneppé nyilvánító szabad és demokratikus Magyar Köztársaság megalapozásának történetét.

UTÓSZÓ

Mi, 1956-ban felkelt forradalmárok és szabadságharcosok, nemzeti függetlenségünk visszaszerzése után a kommunizmus és kapitalizmus felett álló új politikai, gazdasági, társadalmi államrendet akartunk megvalósítani. Éppen azért, hogy az annyit szenvedett magyar nép – az emberi szabadságjogok és az állampolgári szolidaritáson alapuló szociális igazságosság keretében – végre boldogan élhessen szabad hazájában. Sajnos a kommunista vasfüggöny összeomlása után, az 1990-ben megszületett szabad és demokratikus Magyar Köztársaságban ez nem valósulhatott meg.

Ennek egyik oka az, hogy az otthoni magyar népesség többségének gondolkodásmódjában bizony nyomot hagyott a harmincnégy évig tartó szovjet-kollaboráns Kádár-rezsim hazugságokon alapuló agymosása, melyet először szigorú korbáccsal, majd a megfélemlítési időszak után enyhítések és juttatások ügyes adagolásával alkalmazott. A rezsim – a Szovjetunió politikai irányításával – módszeresen meghamisította a valóságot, s ezáltal fokozatosan megváltoztatta az emberek logikus gondolkodását. Elsorvasztotta lelkivilágukban az állampolgári szolidaritás és igazságosság érzését, valamint az egészséges hazafias idealizmussal átítatott optimista cselekvési vágyat. Pontosan azt, ami 1956-ban oly jellemző volt a magyar társadalom kilencven százalékára.

A második ok az, hogy a nyugati demokráciák is megváltoztak az eltelt harmincnégy év folyamán. Elferdültek, dekadens szelleműekké váltak, és gazdaságilag teljesen az antiszociális liberalizmus zsákutcába vezető vadkapitalizmusának szolgálatába szegődtek. Sajnos, ez a rossz irányba haladó világrámlat 1990-ben átterjedt a szovjet bilincsektől megszabadult Közép- és Kelet-Európa országaira is.

Valószínűleg ennek a két oknak tulajdonítható az a meglepő tény, hogy – bár az 1990-ben megszületett szabad és demokratikus Magyar Köztársaság nagy örömeinkre azonnal kiemelt nemzeti ünneppé nyilvánította a forradalom kitörésének napját –, az első és utána következő szabad választások megdöbbentően kevés valódi, volt 56-os szabadságharcost juttattak a parlamentbe. Pedig ők nagy áldozatot hoztak, sokat szenvedtek a kádárista börtönökben és a későbbi évtizedekben is mint megbélyegzett „ellenforradalmárok”. Csupán azért, mert korukat megelőzve, már 1956-ban megpróbálták megvalósítani az emberi jogokat tiszteletben tartó szabad és demokratikus Magyar Köztársaságot.

Ezzel szemben paradox jelenségnek tekinthető, hogy az október 23-át már 1990-ben nagy nemzeti ünneppé nyilvánító szabad Magyar Köztársaság parlamentjébe sok olyan képviselő került, aki tagja volt a szovjet-kollaboráns Kádár-rezsim kommunista pártjának, az MSZMP-nek. Annak az egyeduralmat gyakorló pártnak, amely felelős több száz szabadságharcos felakasztásáért és sokezer felkelő bebörtönzéséért.

Meg vagyok győződve róla, hogy ha 1990-ben és az azt követő 1994-es szabad választások alkalmával sokat szenvedett szabadságharcosok kerültek volna a parlamentbe – úgy a kormánypártok, mind az ellenzékiek soraiba –, akkor a parlamenti viták nem süllyednek a nivótlan veszekedések, gyűlölködések, rosszindulatú elferdítések, rágalmazások olyan alacsony színvonalára, amelyet 1990 óta, sajnos, oly sokszor kellett tapasztalnunk.

Az is valószínű, hogy ebben az esetben a szabadabbá vált Magyarország nem másolta volna le szolgálai módon a nyugati demokráciákban kialakult egészségtelen, dekadencia felé hajló szellemet és a gazdasági zsákutca irányába haladó vadkapitalizmust sem, amely automatikusan és igazságtalanul megosztja a társadalmat. Amely társadalmakban van egy dúsgazdag, egy közép és egy nyomorban élő réteg, ott így lehetetlenné válik az igazságos társadalmi béke megvalósulása.

Ha mi, 1956-os szabadságharcosok beleszólhattunk volna az 1990-ben megszületett szabad, demokratikus Magyar Köztársaság törvényhozásába, akkor vigyáztunk volna arra, hogy az új társadalmi és gazdasági irány 1956 szellemére épüljön, és az állampolgári szolidaritáson alapuló, a magyar nép valódi érdekeit szolgáló szociális igazságosság felé haladjon.

A Magyar Köztársaság 1990-es megszületése óta huszonhét év telt el. Nagy idő! Ami lehetséges lett volna az első tíz évben, az most már lehetetlen! A szabadságharcosok közül

már csak igen kevesen élnek, s ők is öreg, fáradt emberek, többségük betegséggel bajlódik. Így hát semmi lehetőségük arra, hogy beleszóljanak a magyar jövő irányvonalainak meghatározásába.

Én is beléptem már a nyolcvankilencedik évembe. Nemcsak idős korom, hanem betegségeim is felőrölték cselekvőképességemet. De azt a csodálatos '56-os szellemi, lelki, ideológiai áramlatot, ami minket, szabadságharcosokat motivált hatvanegy évvel ezelőtt, a súlyos harcok során, soha nem felejttem el. Még most is őrzöm a szívemben, és őrizni fogom halálomig!

Nem csak megőrzöm, hanem hiszem továbbra is, hogy a világ csodálatát kivívó magyar forradalom ideológiája, amely túlnőtt a piros-fehér-zöld nemzeti színeinken és határainkon, nem évült el ma sem, és útmutató lehet a dekadenciába süllyedt, gazdasági zsákutca felé haladó, vadkapitalista nyugati országok számára. Iránytű, hogy milyen ideológia irányában kell keresniük a kivezető utat.

Szívből kívánom, hogy a jövőben formálódjon át a demokratikus Magyarország parlamenti működésének szelleme, hogy ne az egyéni, egoista ambíciók, érdekek és pártérdekek „vitaháza” legyen, amelyet a nivótlan veszekedések, rosszindulatú ferdítések, rágalmozások, gyűlölködő demagóg szónoklatok jellemeznek, mint ahogy ezt számos esetben tapasztaltuk az elmúlt huszonzét év folyamán, sajnos.

Remélem, hogy a most felnövekvő új magyar ifjúság lelkében – amelyben már nem lehet megtalálni a kádárista agymosók jellemferdítő kártékony nyomait – meg fog majd születni az az önzetlen, idealista közösségi szellem, amely bennünk, szabadságharcosokban volt 1956-ban. Ebben az esetben lehetséges lesz átalakítani országgyűléseink jelenlegi rossz működési szellemét. Ez az átalakulás 56 szellemére kell, hogy épüljön, ahogyan mi, szabadságharcosok elképzeltük a felszabaduló Magyarország többpárti rendszerű parlamentáris demokráciáját. Ennek a lényege, ismétlem: szabadon és titkosan megválasztott képviselők kerüljenek az országgyűlés házába. Ne az egyéni önzés, személyes érdekek és ambíciók, ne a politikai hatalmat megszerezni akaró pártérdekek motiválják munkájukat, hanem az állampolgárok életének javítása, a szolidaritáson alapuló szociális igazságosságra való törekvés és a magyar nép őszinte szeretete!

Ha ez megvalósul a jövőben (valószínűleg én már nem leszek az élők sorában), ez lesz a legszebb, legőszintébb hála koszorú, melyet a szabad és demokratikus Magyarország politikai pártjai lerakhatnak a harcokban hősi halált halt és a megtorlásban kivégzett szabadságharcosok, és az 1956 előtti sztalinista diktatúra éveiben, titkos perekben halálra ítélt és felakasztott bátor, ellenálló hazafiak kopjafás sírjaira. Akiknek emlékére mi itt, Párizsban 1957 óta minden év októberében impozáns, megható szertartás keretében a Diadalív alatt megkoszorúzzuk az Ismeretlen Katona sírját, és meggyújtjuk rajta az öröklángot!

A szerk. megj.:

Szombathelyről Franciaországba elszármazott, kedves idősebb hölgy jött be a nyáron szerkesztőségünkbe. Sujánszky Jenő beszédének kéziratát hozta, mellékelve a szónok Párizs melletti lakásának postacímét. Miután elolvastam a magyar forradalom tiszta szellemét felidéző és az utókorral szembesítő szöveget, levélben kértem a közlési engedélyt Sujánszky Jenőtől, aki pár nap múltán telefonon adta azt meg. Viszonylag hosszas beszélgetésünk főleg hazánk és a Nyugat ma is ellentmondásos viszonyáról szólt, s kevésbé hagyott teret az idős

emigráns múltjának felidezésére. Melynek Vas megyei vonatkozása – s így a jelen közlésnek is egyik motívuma –, hogy az 1929-ben született Sujánszky Jenő 1939–43 között kőszegi diák volt, a Hunyadi Mátyásról elnevezett híres katonai alreáliskola növendéke. Egy picit fiatalabb évjárat Széll Kálmán orvosprofesszornál (aki az intézményről őrzött gazdag emlékeit két éve markáns írásban adta közre folyóiratunkban), de szinte azonos a szintén ott tanult szombathelyi mártír hazafival, Matók Leóval (1928–1951), akinek általam 2010-ben kiadott verseskötetében, mint a kiadás segítőjének, meg is említettük a nevét.

A Vasi Szemle szerkesztésének korábban is, de a legutóbbi évtizedekben szakadatlanul egyik alapelve volt, hogy aktuálpolitikával nemcsak nem foglalkozunk, hanem mégcsak érinteni sem kívánjuk. Van azonban a politikának olyan, általános és közösségi, egyúttal mege-melt szintje, amelytől mindenkor finnyásan óvakodni nemcsak hogy nem lenne érény, hanem talán éppen ellenkezőleg. Még egy politikamentes folyóiratban is. Éppen ezért Sujánszky Jenő Corvin közti szabadságharcos tavalyi párizsi beszédét 1956 idei évfordulója táján öröm és megtiszteltetés közreadnunk Szombathelyen.

(Gyurácz Ferenc)